24 Οκτωβρίου 2023

Τα ιστορικά ιερά προσκυνήματα της Χαλκιδικής (β’ μέρος)

/ Αφιερώματα / Γενικά Θέματα / Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός

Στη Χαλκιδική υπάρχουν διάσπαρτοι ιστορικοί τόποι που συνδέονται με την χριστιανική λατρεία. Το Thesstoday.gr παρουσιάζει αυτά τα σημαντικά ιστορικά ιερά προσκυνήματα, τα περισσότερα εκ των οποίων είναι επισκέψιμα και λειτουργούν αδιάκοπα εδώ και αιώνες.

Την προηγούμενη εβδομάδα παρουσιάσαμε στο α΄ μέρος του αφιερώματος σημαντικά προσκυνήματα. Σήμερα, ακολουθεί το δεύτερο μέρος αυτού του αφιερώματος και παρουσιάζουμε ιστορικά προσκυνήματα της Ιεράς Μητρόπολης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου.

10. ΕΡΕΙΠΙΑ ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΖΕΠΚΟΥ

Στό δρόμο πηγαίνοντας ἀπό Ὀλυμπιάδα πρός Στρατῶνι ἀντικρίζουμε ἕνα γραφικότατο τοπίο, τό Ζέπκο. Ὁ ὅρμος τοῦ Ζέπκου δημιουργεῖ μιά ὄμορφη ἀγκαλιά. Τό δάσος πυκνό κατεβαίνει μέχρι τή θάλασσα. Ὁ χῶρος βρίσκεται στά

ὅρια τῆς κοινότητας Στρατονίκης. Ἐκεῖ στό πλατανόδασος ἔχει δημιουργηθεῖ ἐνοριακή Κατασκήνωση, στήν ὁποία πηγαίνουν τό καλοκαίρι οἱ κάτοικοι τῆς Ἐνορίας Ἁγίου Νικολάου Στρατονίκης.

Μέσα στά ὅρια τῆς Κατασκήνωσης μποροῦμε νά δοῦμε τά ἐρείπια μιᾶς παλαιοχριστιανικῆς Βασιλικῆς. Ὁ ρέκτης ἐκπαιδευτικός κ. Μιχ. Καρτσιώτης πῆρε τήν πρωτοβουλία γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ χώρου. Καθάρισε τό χῶρο καί ἔβαλε ἐνδεικτικές κολόνες στίς τέσσερις γωνίες τοῦ Ναοῦ. Τά ὅρια τοῦ Ναοῦ ξεχωρίζουν καί στή θέση τοῦ Ἱεροῦ Βήματος ὑπάρχει προσκυνητάρι, στό ὁποῖο παλαιότερα τελεῖτο Θεία Λειτουργία τῆς Ἁγίας Μαρίνας.

Πληροφορίες στό τηλέφωνο τῆς Ἐνορίας 2376041410

11. ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΙΕΡΙΣΣΟΥ

Μόλις βγαίνουμε ἀπό τόν οἰκισμό τῆς Ἱερισσοῦ, φεύγοντας πρός Οὐρανούπολη, ἀντικρίζουμε δεξιά μας στούς λόφους τά ἐρείπια τοῦ κάστρου τῆς ἀρχαίας Ἀκάνθου. Ἐκεῖ ἐπάνω ἡ ἀρχαιολογική ὑπηρεσία ἔχει ἀνασκάψει Βυζαντινό Ναό τοῦ 9ου αἰ. Τό 883 ἐγκαθίσταται ὁ Ἰωάννης ὁ Κολοβός καί κτίζει τήν ὁμώνυμη Μονή του.

Γιά τόν Ἰωάννη Κολοβό μαθαίνουμε ἀπό τό βίο τοῦ Ὁσίου Εὐθυμίου τοῦ Νέου (898). Πρόκειται γιά μιά σημαντική καί ἰσχυρή προσωπικότητα τοῦ τέλους τοῦ 9ου αἰ., τόν σεβόταν καί ὁ Αὐτοκράτορας Βασίλειος Α΄ ὁ Μακεδών (883). Ἦταν προστάτης τῶν μοναχῶν τοῦ Ἄθω, τούς ὁποίους ὑπεστήριζε.

Ἡ μονή Κολοβοῦ εἶναι ἀπό τά πρῶτα ὀργανωμένα μοναστήρια στή Χαλκιδική. Εἶναι ἀρχαιότερη ἀπό τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους κατά ἕνα περίπου αἰώνα. Ἔπαιξε σπουδαῖο ρόλο, ἰδίως στά τέλη τοῦ 9ου καί στίς ἀρχές τοῦ 10ου αἰ., στήν ἀνάπτυξη τῆς Ἀθωνικῆς Πολιτείας καί ἀνακηρύχθηκε αὐτοκρατορικό Μοναστῆρι. Εἶχε μεγάλη περιουσία ἀπό τήν συγχώνευση πολλῶν Μονῶν τῆς Βόρειας Χαλκιδικῆς. Ἀπό τό 980 γίνεται μετόχι τῆς Μονῆς Ἰβήρων. Τό 1329 ἦταν ἤδη σέ ἐρειπιώδη κατάσταση. Ἐρχόμενοι στήν Ἱερισσό ἀπό τό Στρατῶνι συναντᾶμε τόν Πύργο τῆς Κρούνας τοῦ 13ου αἰ.

12. ΠΑΛΑΙΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΡΕΝΤΙΝΑΣ

Μετά ἀπό τόν Ναό τῆς Ἁγίας Μαρίνας, στήν εἴσοδο τῶν στενῶν τῆς Ρεντίνας, τά λεγόμενα Μακεδονικά Τέμπη, βλέπουμε δεξιά μας τό κάστρο τῆς ἀρχαίας πόλης τῆς Ἀρέθουσας, πού κατοικήθηκε ἀπό τήν ἀρχαιότητα μέχρι τό 16ο αἰ.

Ἡ πόλη κατοικήθηκε τόν 7ο αἰ. ἀπό Χαλκιδεῖς ἀποίκους. Ὁ Περικλής ἔστειλε 2.000 Ἀθηναίους ἐποίκους, γιατί ὑπῆρχε ἄφθονη ξυλεία καί μεταλλεύματα. Στίς ἀρχές τοῦ 4ου αἰ. συνδέθηκε μέ τήν Ἀθηναϊκή Συμμαχία. Ἔχασε τήν αὐτονομία της, ὅταν κυριεύθηκε ἀπό τόν Φίλιππο Β΄. Ὁ Ἀριστοτέλης ἀναφέρει τόν βασιλιά Ἀρχέλαο, πού φιλοξενοῦσε τόν ἀρχαῖο τραγικό ποιητή Εὐριπίδη. Δυστυχῶς ὁ μεγάλος ποιητής τό 407 π.Χ. κατασπαράχθηκε ἀπό σκυλιά. Ἐκεῖ καί ἐνταφιάσθηκε. Περιηγητές ἀναφέρουν τή θέση τοῦ τάφου τοῦ Εὐρυπίδη, ὡς mutatio Peripidi. Ἡ πόλη ἦταν κέντρο Ὀρφικῶν μυστηρίων. Στήν περιοχή τῆς Ἀρέθουσας ἵδρυσε ὁ Ἀριστοτέλης τήν περίφημη Σχολή του, ὅπου ἀργότερα ἡ Ὀλυμπιάδα ἐμπιστεύθηκε τήν ἀνατροφή καί τήν ἐκπαίδευση τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, μακριά ἀπό τούς κινδύνους τοῦ παλατιοῦ τῆς Πέλλας.

Ἡ ἀρχαία Ἀρέθουσα ἀναφέρεται ἀπό τό Θουκιδίδη, ὅταν πέρασε ἀπ’ ἐδῶ ὁ στρατηγός Βρασίδας. Στά πρωτοχριστιανικά χρόνια μαρτύρησε ὁ Ἅγιος Μᾶρκος, Ἐπίσκοπος Ἀρεθουσίων, πού ἑορτάζεται στήν Ἐνορία τοῦ Μοδίου στίς 29 Μαρτίου. Ὁ αὐτοκράτορας Ἰουστινιανός ἔκτισε ἰσχυρό κάστρο στίς ἀρχές τοῦ 6ου αἰ. Ἐκεῖ σώζονται κατάλοιπα βυζαντινοῦ οἰκισμοῦ ἀπό τόν 4ο μέχρι τόν 16ο αἰ. Σώζεται ἐπίσης μέρος ἑνός Βυζαντινοῦ Ναοῦ.

Τά μέσα τοῦ 10ου αἰ. γίνεται ἡ ἕδρα τῆς ἐπισκοπῆς «Λητῆς καί Ρεντίνης», πού ὑπαγόταν στήν Μητρόπολη Θεσσαλονίκης. Ἡ νέα ἐπαναδραστηριοποίηση τοῦ

οἰκισμοῦ ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τήν ἵδρυση Βασιλικῆς, πύργων, κιστερνῶν καί ἀπό τά ἄφθονα νομίσματα τῆς ἐποχῆς πού βέθηκαν ἐκεῖ.

Ἡ ἀναγέννηση τῶν Παλαιολόγων 13ο-15ο αἰ. ἔχει ἀντίκτυπο καί στήν Ρεντίνα πού ἦταν ἡ πρωτεύουσα τοῦ ὁμώνυμου Κατεπανίκιου. Ἐπισκευάζονται τά τείχη καί κτίζεται Ναός σέ σχῆμα ἐλεύθερου Σταυροῦ, μέ ἀξιόλογα κεραμοπλαστικά κοσμήματα στήν τοιχοποιΐα του.
Στά χρόνια τῶν Τούρκων όνομαζόταν Μασλάρ, δηλ. τόπος μέ ὡραῖα καί πολλά νερά.
Γιά νά ἐπισκεφθεῖ κανείς τό Κάστρο τῆς ἀρχαίας Ἀρέθουσας θά βρεῖ τά κλειδιά στό καφενεῖο τῆς Ρεντίνας.

Τηλέφωνο Ἐνορίας Βαρβάρας 2372051232

13. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΟΝΗ ΖΥΓΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥΠΟΛΗΣ

Ἕνα χιλιόμετρο ἀπό τήν Οὐρανούπολη καί σέ ἀπόσταση 40 μ. ἀπό τά σύνορα τοῦ Ἁγίου Ὄρους ἔχει ἀνασκαφεῖ ἡ Βυζαντινή Μονή τοῦ Ζυγοῦ ἀρχῶν τοῦ 9ου αἰ. Ἡ Μονή Ζυγοῦ ἀναφέρεται γιά πρώτη φορά τό 942. Ἱδρυτής της ἦταν ὁ μοναχός Νίκων καί ἦταν ἀφιερωμένη στόν Προφήτη Ἠλία. Ἀναφέρεται ὅτι τό 958 ἔρχεται ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀθωνίτης στή Μονή καί ὑποτάσσεται σέ γέροντα ἀσκητή.

Ἡ Μονή Ζυγοῦ ἦταν ἕνα ἀπό τά σημαντικότερα ἁγιορείτικα μοναστήρια τοῦ 11 αἰ. καί ἔπαιζε σπουδαῖο ρόλο στήν διευθέτηση τῶν θεμάτων τοῦ Ἁγίου Ὄρους. Τό 1199 γίνεται μετόχι τῆς Μονῆς Χιλανδαρίου. Τό 1206 στή Μονή ἐγκαθίσταται Φράγκος ἄρχοντας, πού μέ τούς στρατιῶτες του λεηλατεῖ τόν Ἄθωνα. Ἀπομακρύνθηκε μέ παρέμβαση τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης. Γι’ αὐτό τό λόγο λέγεται μέχρι σήμερα «Φραγκόκαστρο».

Ἡ 10η Ἐφορεία Βυζαντινῶν Ἀρχαιοτήτων ἔχει ξεκινήσει ἀνασκαφές καί ἀναστηλωτικές ἐργασίες στή Μονή. Ὁ ἐπισκέπης μπορεῖ νά δεῖ, ὅσα ἔχουν ἔλθει στό φῶς ἀπό τίς ἀνασκαφές, τό τεῖχος, τό Καθολικό, τήν Τράπεζα, τά κελλιά, καί ἄλλους βοηθητικούς χώρους. Βλέποντας κανείς τήν ἀναστηλωμένη Μονή Ζυγοῦ πέρνει μιά ἰδέα, πῶς ἦταν τά μοναστήρια τόν 10 αἰ. καί πῶς περίπου εἶναι τά μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὄρους σήμερα.

Μολυβδόβουλα τοῦ 10ου αἰ., γυάλινα κανδήλια τοῦ 12ου αἰ., νομίσματα τοῦ 11ου καί 12ου αἰ., ἐφυαλωμένα κεραμικά, μετάλλια κ. ἄ. ἐκτίθενται στό Μουσεῖο τοῦ Πύργου τῆς Οὐρανούπολης.

14. ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΓΟΜΑΤΙΟΥ

Κοντά στό παλαιό χωριό τοῦ Γοματίου ὑπάρχει ὁ Βυζαντινός Πύργος τῆς Μονῆς τοῦ Γομάτου 8ου-9ου αἰ. καί Παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Ἀθωνίτου. Κατά μία πληροφορία στή Μονή τοῦ Γομάτου ἦταν ἡ Καθέδρα τῶν Γερόντων, ὅπου συγκεντρώνονταν οἱ πατέρες τῶν Μοναστηριῶν τοῦ Ἄθω καί τῆς περιοχῆς. Ἡ Μονή ἦταν ἀφιερωμένη στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ἡ Μονή Γομάτου πρέπει νά βρισκόταν μέσα ἤ κοντά σ’ ἕνα οἰκισμό, πού λεγόταν Καμένα. Ἐμφανίζεται στήν ἱστορία τοῦ χώρου τῆς Ἱερισσοῦ τό 942 μέ ἡγούμενο τό Γρηγόριο. Εἶναι γνωστή μέ δύο ὀνόματα, τοῦ Γομάτου ἤ τοῦ Ὀρφανοῦ. Ἡ ἐπωνυμία Ὀρφανοῦ ἴσως σχετίζεται μέ τόν κτίτορα τῆς Μονῆς. Ἀπό τόν 12ο αἰώνα καί μετά

δέν ἔχουμε κανένα γνωστό στοιχεῖο γι’ αὐτήν. Κοντά στόν Πύργο βρίσκεται τό παλιό χωριό τοῦ Γοματίου. Πάνω στόν χωματόδρομο πρός Μεγάλη Παναγία, βρίσκεται τό παλιό Μετόχι τῆς Μονῆς Ξηροποτάμου πρός τιμήν τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων. Σώζεται μόνο τό μονότρουλλο Ἁγιορείτικο Παρεκκλήσιο, μᾶλλον κτίσμα τοῦ 19ου αἰ.

15. ΜΕΤΟΧΙ ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ ΙΕΡΙΣΣΟΥ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΧΙΛΙΑΝΔΑΡΙΟΥ

Στά 5 περίπου χιλιόμετρα ἀπό τό Στρατῶνι πηγαίνοντας πρός Ἱερισσό μετά ἀπό τήν γέφυρα τοῦ Κοκκινόλακου στά δέξιά μας μέσα σέ καταπράσινο τοπίο βρίσκεται τό Μετόχι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, πού ὑπάγεται στή Μονή Χιλιανδαρίου.

Στήν κορυφή ένός ὑπερυψωμένου βράχου βρίσκεται κτισμένο τό μονόχωρο Βυζαντινό Παρεκκλήσιο τοῦ Μετοχίου καί γύρω οἱ ἐγκαταστάσεις τοῦ Μετοχίου, κελλιά, ξυλουργεῖα, τεχνιτή λίμνη μέ ἰχθυοτροφεῖο, καί ὡραιότατο ὑπαίθριο ἀρχονταρίκι, ὅπου κανείς μπορεῖ νά γευθεῖ τή φιλοξενία τῶν πατέρων. Ἐκεῖ ὑπάρχει περίπτερο μέ πολλά βιβλία στή Σερβική γλῶσσα καί εἴδη εὐλαβείας. Ἀξίζει κανείς νά τό ἐπισκεφθεῖ, νά προσκυνήσει καί νά ἀπολαύσει τή φιλοξενία καί τή δροσιά.

16. ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΠΗΛΑΙΩΤΙΣΣΑΣ ΣΤΑΓΕΙΡΩΝ

Στά Βυζαντινά χρόνια ἦταν μικρή Μονή ἀφιερωμένη στό Γενέσιο τῆς Θεοτόκου. Ἡ περιοχή τότε ὀνομαζόταν Σιδηροκαύσια. Ὁ Αὐτοκράτορας Ἀνδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος τό 1292 παραχώρησε τό Μονύδριο τῆς Σπηλαιωτίσσης στή Μονή Βατοπεδίου. Σήμερα εἶναι Παρεκκλήσιο τοῦ Ἐνοριακοῦ Ναοῦ Γενεσίου Θεοτόκου Σταγείρων, λαξευμένο μέσα σέ βράχο καί σέ ἀπόσταση 200 μέτρων ἀπό τόν οἰκισμό.

Τό περιβάλλον εἶναι ὡραιότατο. Σκιάζεται ἀπό πελώρια πλατάνια καί ἔχει καταληκτική θέα πρός τόν Ἄθωνα. Πηγαίνοντας κανείς ἐκεῖ μπορεῖ νά ἐπισκεφθεῖ τόν παλαιό Ναό τῆς Παναγίας τῶν Σταγείρων καθώς καί τό πάρκο τοῦ Ἀριστοτέλη, ὅπου ὁ ἀνδριάντας τοῦ μεγάλου φιλοσόφου.

17. ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΟΥ ΒΟΥΝΟΥ

Στή διαδρομή Στρατονίκης καί Ὀλυμπιάδος βρίσκεται ἕνα μικρό Μοναστῆρι, ὁ Ἅγιος Νικόλαος τοῦ Βουνοῦ. Ἑορτάζει στίς 20 Μαΐου, ἡμέρα ἀνακομιδῆς λειψάνων τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Κάτω ἀπό τά θεμέλια τοῦ μοναστηριοῦ αὐτοῦ ὑπάρχουν ἐρείπια τοῦ ἀσκητηρίου τῆς Ἄσπρης Ἐκκλησίας. Τό μικρό Μοναστήρι τῆς Ἄσπρης Ἐκκλησίας ἀναφέρεται σέ ἔγγραφο τοῦ 1285 ἐπί αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου.

Πηγές – πληροφορίες: Ιερά Μητρόπολη Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου

thesstoday.gr